

A békekötés nehézségei.

(II.) Ha már most az ilyen oldalkirohásra épített remények, ép úgy, mint az előzőek, illúzióknak bizonyulnak, akkor megszünt a franciáknak az a vígasza is, amelylyel túl akarják tenni magukat mostani szomorú helyzetükön, amely előreláthatólag hamarosan még szomorubbá válik. Vezetők és hangadók egyelőre még bécsiületbeli kötelességüknek tartják, hogy a telet kihuzzák és az oroszoknak időt engedjenek új offenzíva előkészítésére. De feltéve, hogy ez az offenzíva tavasszal lehetővé válik, mégis fölülte valószínűtlen, hogy még ha rosszul is járnánk, mi és a németek, bennünket a Visztulavonalon túl vessenek, mert a nyugati partján könnyebben tartható, mint a keletin és így nem érthető, mit nyernének vele a franciák, ha a Visztula keleti vidéke ismét orosz kézre jutna. A németeket ez egyáltalán nem kényszerítene arra, hogy Franciaországban visszavonuljanak, hacsak az angolok nem küldenének új, óriási tömegeket a csatornán át. Ez azonban még az általános védkötelezettség bevezetése mellett sem volna egyhamar lehetséges. A franciák tehát minden valószínűség szerint a jövő nyáron sem volnának kedvezőbb helyzetben, mint most; ellenkezőleg: helyzetük rosszabb volna. A franciák a háborútól szükségképpen sokkal többet szenvednek, mint a németek. Francia föld van megszállva, a francia erőnek szűkebbek a határai, mint a németeké és gazdasági forrásai (az a termékenyítő erő, mit a nemzetközi luxus Franciaországba vitt stb.) kiapadóban vannak. Azt a folytonos biztosítást, hogy Franciaország csak a végleges diadal után köthet békét, *Poincaré* elnök nem régiben egy kissé letompította: megelégszik, ha Franciaországot nem fenyegeti többé veszély és nem lesz többé „megcsönkítva”. Ez már különféle magyarázatokra alkalmas. Hogy Németországot továbbra is ócsárolja, magától értetődő; másként lehetetlen a háború tűrhető mentségét találni, mint hogy Németországot világuralmi törekvéssel vádolja. Ha aztán a békekötés nem fogja Németország világuralmát megpecsételni, legalább mondhatják, hogy Anglia, Francia- és Oroszország mindennek ellenére is keresztülvitték akaratukat.

Mivel feltehető, hogy Németország nem fog Franciaországtól területátengedést — legalább európai nem! — követelni, Franciaországra nézve az lesz a legsúlyosabb áldozat, hogy ez a háború biztos alapra fekteti a hetvenes háború eredményeit: *Elszász-Lotharingia elvesztését és Németországnak Franciaország fölötti fölényét*. Az a kísérlet, a mely ezen eredmények visszacsinálására irányult, kudarcot vallott, megmutatta azonban, hogy a francia nemzet harcossági vítérsége még nincs megtörve. Ilyen körülmények között nyugodt lélekkel köthetne békét. És azt annyival inkább megtehetné, mivel megbizonyosodott, hogy az az állam, amely ugylát-szott, hogy veszélyes latin versenyalamná készül feljődni, Olaszország, ma még nem veszedelmes. Franciaországnak ép oly kevésbé kell attól tartania, mint Angliának hogy Olaszország a legközelebbi évtizedeken belül a Földközi-tengeren tulszárnyalja. Ha mindent összefoglaljuk, arra az eredményre kellene jutnunk, hogy a *francia nemzetnek a békére való készségéhez csak kettő hiányzik: az elhatározás és — a megfelelő kormány*. Franciaországban nincsenek olyan tekintélyes férfias, akiknek megvan a bátorság annak kimondására, hogy a békét meg kell kötni. A demokratikus-republikánus kormányforma, mely nem akadályozta meg a háborút, megnehezíti a békekötést, mert nincs föltétlen tekintélyű államfő, aki ezen a hóponton át merne lépni, viszont ez a kormányforma meg is könnyíti a helyzetet, mert hirtelen szélrohamokkal szemben kevésbé el-lentálló. Új választások kiírásához a mi sikerreink után, nagy elhatározás vagy nagy felfordulás kellene. Csaknem az a látszata,

hogy csak valamely tábornoknak állana módjában Franciaországban a béke szót kiejteni és azt meg is valósítani. És miért ne alakulhatna úgy a helyzet? Katona, aki vezető állásban részt vett a harcban, a legjobban tudja, hogy az önámításnak is van határa, hogy a hangos páthosz nem változtathat a helyzeten és hogy esztelenség egy fantazmagóriáért a vágóhídra küldeni azokat a bátor férfiakat, akiket a nemzet jövője áll. Valakiben meg kell hogy legyen a bátorság, aki a francia nemzetet kiragadja a kísértetek világából, még mielőtt elvérzik.

Hogy a felszín alatt kavargó békevágó rögtön felszínre törne, ha Angliából vagy Oroszországból indulna ki kezdeményezés, az kétségtelen. Főleg *Anglián mulik az egész*. Hogyan állunk e tekintetben ott? A háború régi hívei bizonyára most is mindenáron folytatni akarják és kétségtelen, hogy Angliában vannak ezeken kívül még igen sokan, a kiknek az az álláspontjuk, hogy erre a háborúra nem volt ugyan szükség, de ha már belekezdett Anglia, mindent el kell követnie, hogy az ellenséget legyőzze. Nemzeti büszkeség és azok a politikai megfontolások, a melyek a békeföltételek kérdésével kapcsolatosak, együttítható tényezők. Ámde mindjobban felismerhetővé válik, hogy *óriási önlegyőzés nélkül Anglia képtelen a sors megfordítására és hogy ez az önlegyőzés is, mely az általános védkötelezettség behozatalából áll, csak évek múltán volna alkalmas a kívánt fordulatnak az előidézésére*. Ez olyan hosszú idő, amelyen belül Franciaországban a változás elmaradhatatlan és így ez a szövetséges időközben elpártolna. Amerikából jön-e pótlás, ez fölülte kétes, Japán segítségével pedig épséggel veszedelmes volna. Dacára Délnyugat-Afrika meghódításának és az aegai-szigetek megszállásának, az angolok hadvezetéséről elmondható, hogy eddig minden számításban csalódtak és hogy mindenhez, ami e hadjáratnál összefügg, teljesen elhibázottan fogtak hozzá. Évszázadokon keresztül nagyon is jó volt dolguk és ők, annyi ország meghódítói és urai nem veszítették ugyan el férfias kitartásukat, azt mutatja önkénteseik száma és a harctéren való magatartásuk, de egyéb, a háborúhoz szükséges tulajdonságaikat lassankint elvesztették. — Egyáltalán a középeurópai nemzeteken kívül Franciaország az egyetlen igazi katona-nemzet, amelynek emezekhez hasonlóan harcias története van a háta mögött és nemcsak miként az oroszok, csak gyöngébbekkel, vagy az angolok csak színesekkel küzdött meg. Azokkal sem mindig sikerrel. Hogyan pótolhatná tehát Anglia hirtelenében a tradíciót? Ez teljesen lehetetlen és azonfelül Angliának ha áttérne az általános védkötelezettségre, régi szokásait és berendezkedéseit kellene felborítania, nehézségek adódnának a garmatain, más nehézségei pedig abból támadnának, hogy állandó hadseregét Indiában nemcsak fel kellene tartania, de meg is szaporítania; röviden: mélyenjáró változtatásokra, vagy hogy a divatosá vált szót használjuk, „átcsoportosításra” volna szüksége. Anglia és a brit birodalom a „militarizmusra” való áttérése után nem lenne több, mint volt.

Arról kell tehát Angliának döntenie, vajon az erre való áttérésre rászánja-e magát? Ha nem, akkor *mihamarabb lehetőleg tűrhető feltételek mellett békét kell kötnie*. Ha pedig a háborút folytatni akarja és további balszerencse éri, akkor rákényszerül a militarizmusra, de már ez sem változtatna a sorsán. A mostani háborúnak sejtetőleg egy másik lenne a folytatása.

Az az erős hit, hogy az antantnak kell győzedelmeskednie, amely hit Angliában és Franciaországban és másfelé is a lakosság túlnyomó számán alapult, az oroszok legutóbbi vereségei folytán megrendült. Ebből a hitből táplálkozott a kitartásban való macacsság, ebből és magából a háború által ke-

letkezett azon érzésből, hogy ennek a rettenetes küzdelemnek mégis csak valami mélyebb jelentőséggel bírnia, következőleg érzik, hogy *a vereség retentő csapás volna*. De ez csak ránk áll és nem a szélső hatalmakra. Csak nálunk egzisztenciális kérdés a győzelem vagy vereség és csak minket akartak egzisztenciánk lehetőségétől megfosztani. Oroszország leveretése — amely pedig elmaradhatatlan — csak egzisztenciájának a formáján fog változtatni. Ami pedig Angliát illeti, eddig egyáltalán nincs még úgy legyűrve, hogy még csak létének a formáján is kellene változtatnia. Ha vége lesz a párviadalnak, bizonyára tanulságokat von le belőle, de csak a régi alapon fog átalakulni. Az a tényállás, hogy Anglia nem követett kézzel fogható, hanem csak egészen fantasztikus, Oroszország által szuggerált romboló célt, bizonyos tekintetben megkönnyíti a békés fordulatot.

A béke gondolatának egyik fő nehézsége Angliában az a körülmény, hogy belátják, miszerint Oroszországot nem hagyhatják cserben anélkül, hogy ellenséges viszonyba ne kerüljenek vele. Ennek az volna a következménye, hogy Angliának addig kellene a háborút folytatnia, míg Oroszország új offenzíva megkísérlésére képes. Ámde valószínű, hogy Oroszország elveszti a háborúhoz való kedvét, amint Konstantinápoly elfoglalására való kitartása megszűnik. Angliának tehát katonai államná kellene átalakulnia, hogy Oroszország háborús kedvét ébren tartsa, azonfelül vállalnia kellene azt a veszélyt, amelyet a háború további tartama Ázsiában előidézhethet. Japánnak Oroszországhoz való közeledése gyanús, Angliától való eltávolodása jövődől eshetőségekre való előkészület. Hogy Angliának megvan minden oka arra, hogy Oroszország gyöngülése invjére legyen, az kétségtelen. Ezt persze nem mondják ki nyíltan, de bizonyára érzik. Ugyanez áll a háború egy másik eredményére vonatkozóan: arra tudniillik, hogy Oroszország és a központi hatalmak közt most a háború révén mély szakadék készül, amely Anglia elleni szövetkezéseiket kizárja a lehetőségek sorából. Másrészt sem Anglia, sem a többi szélső hatalmak nem veszítették el fekvésük előnyeit, csak az ezen előnnyel való visszaélés a központi hatalmak elzárása nem sikerült nekik és hogy ezen kísérletükért — az egyiknek jobban, a másiknak kevésbé — meg kell bünhődniük, magától értetődik, mivel a jövőre vonatkozólag biztosítanunk kell magunkat és mivel a háború a vesztes félre nézve bünhődéssel jár. A hadi szövetség sohasem lehet korlátolt felelősségű társaság.

Az *idő* nem az antant-hatalmakért harcol, ahogy lapjaik szüntelenül hangoztatják, hanem értünk harcol — az idő lerombolta a térképfikción alapuló tudlurejűnkben való hitet, az idő lehetővé tette számukra, hogy fölényünket bebizonyítsuk és nyilvánvalóvá tette az orosz óriás-építmény törekenységét.

Minnél tovább tart a háború, annál nagyobb lesz a mi győzelmünk. A szélső hatalmak a világ felosztását célzó konkurenciát illetően előnyben vannak, de hátrányban vannak az európai harctereken. Ez idő szerint pedig ez, és kizárólag ez, a fontos.

**Lengyel mezőkön,
táború mellett...**

GYÓNI GEZA
przemysł versei.
Ára 1 korona.

Kapható: **VÁRNAY L.**
könyvkereskedésében.